



עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

ערש"ק פרשת פינחס תשע"ה שנה ז' גליון 193

לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482,

ניתן לקבל את העלון במייל chagitben@neto.net.il

הנושא: אין עמידה אלא תפילה

ומאיך המכוין בתפילתו זוכה לאריכות ימים, וכמו שמצינו בירושלמי (מסכת ראש השנה פ"ב ה"ה): רבי חיייה בר אבא הוה קאים מצלי, בא רבי כהנא ונעמד להתפלל מאחוריו. כשסיים רבי חיייה בר אבא את תפילתו, לא יכל לפסוע לאחוריו ולעבור לפני רב כהנא שהאריך בתפילתו מאחוריו. כשסיים שאלו: וכי כך נוהגים אתם לצער את רבניכם במקום מוצאך בבבל? הסביר לו רב כהנא שהוא מבית עלי שנגזר עליהם למות צעירים ולכן מאריך בתפילתו כדי שיאריכו ימיו, כיון ששמע שמתפלל שלא ימות להיותו מבית עלי, התפלל גם הוא עליו, והוא אכן האריך ימים עד שהאדימו ציפורניו.

יש לפרש שזוכה לאריכות ימים, כיון שהתפילה מביאה לידי השראת השכינה, והפסוק אומר "ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כולכם היום" היינו שעל ידי השראת השכינה זוכה לאריכות ימים ושנים, ולכן על ידי הכוונה בתפילה, היינו שמכוין ששכינה כנגדו – זוכה לאריכות ימים ושנים.

לכן ענין התפילה נלמד דוקא מפינחס, אשר הוא זכה לאריכות ימים ושנים, וכמו שכותב הספורנו בפרשת השבוע להסביר מהו "הנני נותן לו את בריתי שלום": ממלאך המות כענין "עושה שלום במרומי", כי אמנם ההפסד לא יקרה אלא בסיבת התנגדות ההפכים וזה אמנם נתקיים בפינחס שהאריך ימים הרבה מאוד מכל שאר אנשי דורו, עד שהיה הוא משמש במשכן שילה בזמן פילגש בגבעה, שהיה בלי ספק אחרי מות יהושע ושאר "הזקנים אשר האריכו ימים אחרי יהושע (שופטים ב', ז) וכל שכן אם היה בזמן יפתח שכתב למלך בני עמון בשבת בני ישראל בחשבון ובבנותיה וכו' שלוש מאות שנה (שופטים י"א, כ"ו) וכבר סיפרו ז"ל שפינחס לא רצה ללכת אז אל יפתח להתיר נדרו, וכל שכן לדברי האומר: אליהו זה פינחס, והוא עדיין חי וקיים. ע"כ.

כתב בספר מגלה עמוקות, שהמתבונן יראה שיש כ"ו פעמים הזכרת ה' בתפילת שמונה עשרה, ושם הו"ה עצמו גם כן עולה כ"ו, כשתחשב כ"ו פעמים כ"ו יצא תרע"ו כמנין רעו"ת. כי על ידי תפילת שמונה עשרה מבטל את כל הגזירות רעות ממנו. והדבר מרומז בפסוק בתהילים (ל"ד, כ') "רבות רעות צדיק" הרבה רעות מאיימים לבוא על הצדיק אבל "ומכולם יצילנו הו"ה", בזה שהוא מכוון את שם ה' בתפילה הרי הוא ניצול מכל הרעות.

וצריך להבין מדוע על ידי אמירת שם הו"ה זוכה היהודי להינצל מכל הרעות?

ונראה להסביר על פי חידושו של הגאון רבי שלמה קלוגר על הפסוק: "בכל מקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך" – לכאורה היה צריך להיות כתוב "אשר תזכיר את שמי"? אלא שכל מקום שאדם מזכיר את שמו של הקב"ה – זוכה שהקב"ה מדבר מתוך פיו. ולכן אנחנו פותחים את תפילת שמונה עשרה: "ה' שפתי תפתח ופי יגיד תהילתך" היינו שהקב"ה יוציא את שם הו"ה מגרונו בלי עיכוב. ממילא כאשר מזכיר יהודי שם הו"ה, אין זה היהודי שאומר את שם הו"ה אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו, כאשר רואים המקטרגים את השכינה הקדושה יוצאת מגרונו של אותו יהודי מיד בורחים ולא מקטרגים, ומחמת כן זוכים שכל הרעות נעלמות.

לשמיעת שיעור זה חייגו: 0504133783 שלוחה 148

הגמרא במסכת ברכות (ו: כו:) דורשת על הפסוק בתהילים "ויעמוד פינחס ויפלל" שאין עמידה אלא תפילה.

כלומר תפילת שמונה עשרה נקראת עמידה, ובפשטות משום שמתפללים בעמידה, אבל אפשר לומר שיש כאן רמז, שכן המלאכים נקראים עומדים, כמו שנאמר "ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה", וכל יהודי ויהודי על ידי התפילה עולה ומתעלה ומגיע לדרגת מלאך, ולכן נקראת התפילה "תפילת העמידה". ואם יתמה האדם הכיצד אוכל להתעלות ולהגיע לדרגת מלאך? הרי שכאן טמונה התשובה - תראה לאיזה דרגה הגיע פינחס – לאלהיו הנביא, דרגת מלאך.

כל מעלתם של המלאכים מחמת קרבתם אל הבורא יתברך, ממילא כאשר המתפלל מקיים את ההלכה "ויחשוב כאילו שכינה כנגדו" (ש"ע סימן צ"ח סעיף א'). וכדברי המב"ט בספרו בית אלהים (שער התפילה פרק ה'), שתיקנו את נוסח ברכות שמונה עשרה בלשון נוכח "אתה גיבור" "אתה קדוש" "אתה חונן", כדי שנדע שבשעת תפילת שמונה עשרה האדם מדבר עם הקב"ה "כמדבר איש אל חברו שמדבר לו פנים אל פנים". הרי שירגיש קירבת ה' גדולה לשכינה הקדושה, ויעלה ויתעלה עד כדי לדרגת המלאך.

ומכיון שמהות התפילה היא "עמידה לפני השכינה", נגזרת נפקא מינה בהלכה ש"אסור לעבור כנגד המתפללים בתוך ד' אמות" (ש"ע סי' ק"ב סעי' ד'). כי טעם הלכה זו אינו רק משום ביטול כוונת המתפלל, שאז במקרה שלא תבטל כוונתו [כגון שמשלשל טליתו על פניו], היה מותר לעבור כנגדו. אלא טעם האיסור לעבור כנגד המתפלל הוא מפני שמפסיק בין המתפלל לשכינה, ולכן אסור גם בכהאי גוונא, כמבואר במשנה ברורה וביאור הלכה שם.

כמו כן מצינו בגמרא ביומא (נג:) ובשולחן ערוך (סימן קכ"ב סעי' ב') שמי שגמר תפילתו ומיד חזר למקומו מבלי לפסוע ג' פסיעות לאחוריו "דומה לכלב השב לקיאו". ואם לא עשה כן ראוי לו שלא התפלל. זאת אומרת, אפילו אדם שהתפלל את כל התפילה בכוונה עצומה, אם בסיום התפילה לא פסע ג' פסיעות לאחוריו, קוראים לו חז"ל "כלב" ולתפילה שלו "קיא", וראוי לו שלא התפלל. ולמה? משום שבתפילה זו מציאות מוחשית שהאדם עומד לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, וודאי שמי שהיה לו ראיון עם המלך, וכשגמר לבקש את בקשותיו, הלך ונפטר לדרו בסתם ללא הכנעה וחשיבות לפני המלך, בודאי שכל מה שביקש יזרקו לפח.

ועיין עוד בספר כף החיים פלאג' (סימן טו אות י) שכתב וזה לשונו: חרדה ילבש ויתגבר כארי לבוין היטב בתפילת שמונה עשרה ולנקות עצמו מכל מחשבותיו, משתי סיבות: אחת, כי על היות כולם דוממים ואין קול ואין עונה, יש לחוש דיסיח דעתו למחשבה אחרת, ואינו כשאר התפילה שהחזן מעוררן דיתן בקולו קול עוז, וגם היחידים עצמם חברים מקשיבים לקולך השמיעני, ורחוק לחשוב בעניינים אחרים, לא כן בתפלת עמידה שקרוב הדבר לחשוב מחשבות זרות.

זאת שנית, כי תפילת שמונה עשרה הוא כמו שנכנס לבית קודש הקדשים לגבי שאר התפילה, שהוא כדמיון מזבח הפנימי ומזבח החיצון, ומאחר שכן הצר הצורך הוא יצר הרע עומד על ימינו לשיטנו ויסית אותו היסח כפול שיחשוב מחשבות זרות בתוך תפילתו, ועל זה צריך להתגבר על יצרו ביתר שאת וביתר עוז. ואיתא בזוהר הקדוש, דמי שחושב בדברים אחרים בתוך תפילתו גורם לעצמו שימות בקצרות שנים בר מינן. עיין שם.

חידושים בעניין התנא רבי מאיר (מתוך ספר נחלת שדה תנאים ואמוראים כת"י)

א.

על התנא האלקי רבי מאיר מובא במשנה במסכת סוטה: "משמת רבי מאיר, בטלו מושלי משלים". כמו כן איתא במסכת סנהדרין (לח:): "כי הוה דריש רבי מאיר בפירקיה הוה דריש תילתא שמעתא תילתא אגדתא תילתא מתלי. ואמר רבי יוחנן, שלש מאות משלות שועלים היו לו לרבי מאיר".

מתבאר כי רבי מאיר היה מרבה להשתמש במשלים.

ולשיטתו משתמש רבי מאיר במשל להעביר את ההלכה לציבור הרחב, וכדבריו ביבמות (צט): "יש מוכר אביו להגבות אמו כתובתה (אדם מוכר את אבא שלו לתת אוכל לאימו), כיצד? ישראל לקח עבד ושפחה מן השוק ולהם בן, ושיחרר את השפחה ונשאה, ועמד וכתב כל נכסיו לבנה. נמצא זה מוכר את אביו להגבות לאמו כתובתה".

מסבירה הגמרא שסיפור מדהים זה בא ללמדנו שעבד דינו כמטלטלין.

שאלו את החזו"א לשם מה צריך לספר סיפור כה מוזר, שאדם מוכר את אביו לשלם מזונות אימו, כדי ללמד דין כה פשוט של עבד כמטלטלין?

הסביר החזו"א, שחז"ל באו ללמדנו כיצד דברים חודרים לראשו וזכרונו של אדם. אם היו מלמדים אותנו רק שעבד כמטלטלין, לא היה הדבר נחרט במוחנו. אבל כששומעים סיפור מוזר כזה שאדם מוכר את אביו כדי לתת כסף לאימו, וזוכרים את הדבר הרבה זמן.

וצריך להבין מדוע רבי מאיר היה מרבה להשתמש במשלים ולא תנא אחר?

הגמרא במסכת חגיגה (טו:): מביאה דו שיח בין אליהו הנביא לרבה בר שילה: אשכחיה רבה בר שילה לאליהו הנביא ושואל אותו: תגיד לי, מה עושה הקב"ה עכשיו? אמר לו: הקב"ה אומר מימרות, בשם כל החכמים ומפומיה דרבי מאיר לא קאמר, אבל מימרות בשם רבי מאיר, הוא לא אומר. אמר ליה: מדוע? ענה לו: כיוון שרבי מאיר קיבל תורה מאלישע בן אבויה - שיצא לתרבות רעה, והיות שכן, הקב"ה לא אומר מימרות בשם רבי מאיר. אמר ליה: מדוע והלא "רבי מאיר רימון מצא תוכו אכל קליפתו זרק"?

אמר לו אליהו הנביא: השתא, ברגע הזה, הקב"ה קאמר: "מאיר בני אומר בזמן שאדם מצטער שכינה מה לשון אומרת קלני מראשי קלני מזרועי אם כך הקב"ה מצטער על דמן של רשעים ק"ו על דמן של צדיקים שנשפך".

אולם יש לעמוד מהו "רימון מצא תוכו אכל קליפתו זרק": ונראה לומר, כי הרימון מחמת יופיו החיצוני מסמל את תורת המשל והסיפור, אשר היא נמצאת גם אצל אומות העולם, גם הם מחברים ספרי סיפורים ומשלים, אולם חסרונם הוא, שהם מתמקדים רק ביופי של הסיפור ובמעשה, אבל אין לומדים ממנו מוסר השכל. רבי מאיר לקח את תורת הסיפור מן אלישע בן אבויה, אבל "תוכו אכל קליפתו זרק", הוא ידע להשתמש בזה כיצד להעביר את תורת ה' אל הציבור, וזרק את "קליפתו", היינו לא השתמש בסיפור רק ליופי החיצוני שבו אלא לפנימיות.

ב.

בתחילת פרשת ניצבים (כ"ט, כ"א, כ"ג), התורה מתארת את החורבן אשר יפקוד את הארץ בעקבות הפרת הברית: "ואמר הדור האחרון, בניכם אשר יקומו מאחריכם. והנכרי אשר יבוא מארץ רחוקה. וראו את מכות הארץ ההיא ואת תחלואיה אשר חלה ה' בה. גפריית ומלח שרפה כל ארצה לא תזרע ולא תצמח, ולא יעלה בה על עשב, כמהפכת סדום ועמורה אדמה וצבויים אשר הפך ה' באפו ובחמתו".

והנה עם כל במילים המזעזעות המתארות את גודל החורבן אשר יהיה בגלות, טמונים מילות נוחם ועידוד המגלות מה סיבתה של הגלות, כפי שכתב בשער הגלגולים על הפסוק "ואמר הדור האחרון אשר יקומו מאחריכם", "מאחריכם" אותיות "מאיר חכם", "והנכרי אשר יבא מארץ רחוקה" ר"ת מאיר, רמז לרבי מאיר שיצא מנירון קיסר שהיה בדור האחרון והיה נכרי ונתגייר ונעשה גר צדק (גיטין נו.).

ונראה להסביר את עומק הדברים, מצינו בגיטין (זו:): דתניא איסי בן יהודה היה מונה שבחן של חכמים רבי מאיר חכם וסופר. ע"כ. ובכל זאת כשמרמזים על מעלת רבי מאיר בגלות, מזכירים רק את מעלתו שהיה "חכם".

ונראה לומר, כי התואר "סופר" משתייך אל התורה שבכתב, ואילו התואר "חכם" משתייך אל התורה שבעל פה. ואומרת הגמרא בפסחים (פז:): "לא גלו ישראל לבין האומות, אלא כדי שיתווספו עליהם גרים". ואין הדברים רק כפשוטם שיצטרפו עליהם מאומות העולם, אלא ובעיקר ניצוצות קדושים אשר התפזרו בין הגויים. שכן קשה איך אפשר שרק בגלל זה גלו ישראל בין האומות הלא בכל משך שנות ישראל בגלויות לא נתווספו לישראל כל כך הרבה גרים עד שיצדק לומר שרק בגלל זה גלו ישראל בין האומות? אלא ודאי הכוונה היא לניצוצות שנתפזרו בין האומות. וניצוצי קדושה אלו נקראים 'גרים' ולזה נתכוונו חז"ל שגלו ישראל "כדי שיתווספו עליהם גרים" (והרחיב בזה האור החיים הקדוש פרשת יתרו ו"ט, ה').

וכן כתב החיד"א בשם הגדולים (מערכת ספרים מערכת ת' בק"א אות א'), שכבר נודע שכל הגלויות הם לברר ניצוצות הקדושה אשר בארץ ההוא וכו', וגם על ידי התורה מבררים ניצוצי הקדושה וכו' וכבר פירשנו בעניותינו דכל ענייני ישראל הם בכלל ופרט, וגם כשהאדם הולך מעיר לעיר, הכל היא סיבה לברר ניצוצי הקדושה. והוא מה שאמרו פרק ראשון בחגיגה: רבי ורבי חייא הוו שקלי ואזלי באורחא, דבלכתם ילכו נשבעין ונוטלים ניצוצי הקדושה, וזהו שקלי ואזלי וכו'. (ועיין עוד לרבינו יוסף חיים ז"ע בספרו עוד יוסף חי דרשות פרשת לך לך, ובספרו לשון חכמים סימן כ', שכתב סדר לימוד לטיול כשיצא האדם לטייל חוץ לעיר בשדה לשאוף אויר צח וישב בשדה לנוח וכו', ויכווין לברר ניצוצי קדושה מן המקום ההוא).

והיה אומר על זה הרה"ק רבי משה ליב מסאסוב ז"ע, כי על אף שיש תועלת בגלות להעלות ולתקן הניצוצות הפזורות, אך באמת הגלות מסכנת את הקיום הרוחני והגשמי של עם ישראל, ולכן אנו קוראים לקב"ה: "הרם קרן ישראל עמך", כי לא זו בלבד שאין אנו מוסיפים רווחים, אלא אף קיומנו בסכנה, הצל לפחות את ה"קרן".

מחמת כן נבחר תוארו של רבי מאיר "חכם", כיון שחוכמתו של רבי מאיר מרמזת לפלפול ולגודל עמקותו בתורה, אשר מחמתה ומכוחה דלה והרים ניצוצות קדושים. וכמו שמצאנו בסנהדרין (כד:): "והלא כל הרוואה רבי מאיר בבית המדרש כאילו עוקר הרי הרים וטוחנן זה בזה", וכן בעירובין (ג:), אמר רבי אחא בר חנינא: גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם, שאין בדורו של רבי מאיר כמותו, ומפני מה לא קבעו הלכה כמותו שלא יכלו חביריו לעמוד על סוף דעתו, שהוא אומר על טמא טהור ומראה לו פנים על טהור טמא ומראה לו פנים. תנא לא רבי מאיר שמו אלא רבי נהוראי שמו, ולמה נקרא שמו רבי מאיר שהוא מאיר עיני חכמים בהלכה... אמר רבי: האי דמחדדנא מחבראי דחזיתיה לרבי מאיר מאחוריה ואילו חזיתיה מקמיה הוה מחדדנא טפי דכתיב "והיו עיניך ראות את מוריך". אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן: תלמיד היה לו לרבי מאיר וסומכוס שמו, שהיה אומר על כל דבר ודבר של טומאה ארבעים ושמונה טעמי טומאה, ועל כל דבר ודבר של טהרה ארבעים ושמונה טעמי טהרה. ע"כ.

הגמרא בהוריות (יג.) מביאה, כאשר היה בא רבן שמעון בן גמליאל לבית המדרש כולם היו עומדים מלפניו מפני הכבוד שהיה נשיא. וכאשר היו נכנסים רבי מאיר ורבי נתן גם כן היו קמים כולם מפניהם. אמר רבן שמעון בן גמליאל שצריך לעשות היכר בינו לביניהם, מחמת שהוא נשיא. ולכן תיקן כשנשיא נכנס כולם עומדים ואילו כשחכם נכנס אחד עומד ואחד יושב.

כשתיקן זאת רשב"ג, לא היו רבי מאיר ורבי נתן בבית המדרש, למחרת כשהגיעו לבית המדרש ראו שלא הכל קמים מפניהם, וכשביררו אמרו להם שכן תיקן רשב"ג.

אמר רבי לרבי נתן: אני חכם ואתה אב בית דין נעשה דבר שיהיה עבורנו, מה נעשה? נבקש מרשב"ג שידרוש במסכת עוקצים, והוא אינו בקי בה וממילא נוכל לומר לו שלא יכול להיות נשיא מפני שאינו יודע הכל. והרי כתוב "מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהילתו" – למי נאה למלל גבורות ה'? מי שיכול להשמיע כל תהילתו, ולזה שאינו יודע נעביר אותו.

שמע אותם רבי יעקב בן קרשי שהם משוחחים, וחשש שמא הדבר יביא לפגיעה בכבודו של רשב"ג, לכן הלך ונעמד אחרי עלייתו של רשב"ג והחל לפרש את מסכת עוקצים גרס ושנה כמה פעמים. אמר רשב"ג בלבן, מה הוא זה שלפנינו, שמא יש בבית המדרש שרוצים לעשות כעין זה, דהיינו לנסות אותי בזה, נתן דעתו וגרס אותה.

למחרת אמרו לו רבי מאיר ורבי נתן, יבוא אדוני וישנה במסכת עוקצין. אחרי שסיים להסביר אמר להם: אם לא הייתי לומד, הייתם מביישים אותי. ציוה שיוציאו אותם מבית המדרש ואכן הוציאו אותם.

אמר רבי יוסי לחכמים: תורה מבחוץ ואנו מבפנים!?! הלא הם גדולי תורה. ופירש רש"י: או הם יכנסו לבית המדרש או אנו נצא אליהם ונשב עמם. אמר להם רשב"ג: נכניס אותם, אולם נקנס אותם שלא יאמרו הלכה משמם. ונתנו לרבי מאיר את הכינוי "אחרים". ולרבי נתן את הכינוי "יש אומרים".

טעם אחר לכינוי "אחרים" מצינו במסכת עבודה זרה (יח.) שהוצרך רבי מאיר לברוח מהשומר הרומאי, נכנס לחנות של ממכר דבר אחר, וביקש שיביאו לו תבשיל של חזיר, טבל את אצבעו ברוטב של אותו תבשיל והרים ידו לפיו ומצץ אצבע אחרת, ראו זאת השוטרים ואמרו, בודאי שאין זה רבי מאיר אלא אחר, ועזבוהו, ומשום כך נקרא רבי מאיר בשם "אחרים".

וטעם שלישי מדוע נקרא רבי מאיר בכינוי "אחרים", מפני שלמד תורה מאלישע שנקרא "אחר".

ומזה די שכל כך הרבה טעמים על דבר אחד, על כרחך יש טעמים נוספים ונסתרים, ונראה לתת טעמים נוספים בזה.

האחד, מילת "אחרים" היא אותיות מאיר ח', ובא להורות כי רבי מאיר תיקן את האות ח'.

וזאת על פי מה שמובא בספרים הקדושים, שכל דבר ודבר יש בו שם קדוש שהוא הניצוץ המחיהו. וגם בס"מ - הוא השטן יש בו שם הקדוש א"ל, המחיהו, ועל כן נקרא שמו סמא"ל. וכן תיבת נחש יש בו בשורשו שתי אותיות ש"ן, והאות נ' היא משם הקדוש אדנות, ואות ש' מהשם הקדוש שד"י, שהם נותנים לו חיות הקדושה והאות ח' שהוא הארס רומז לחטא, עומד בין שתי האותיות הקדושות. ועל זה אמרו (סנהדרין מח.) "ארס נחש בין שני עומד", היינו בין אותיות נ' וש' (ודומה לזה הובא בספר מאמר שיחת חולין של תלמידי חכמים פרק י', בשם הגר"א).

ומובא במדרש (בר"כ, יב) "בתורתו של רבי מאיר מצאו כתוב כתנות אור". ויש לתמוה, איך יעלה על הדעת שרבי מאיר שינה וכתב בספר תורתו "כתנות אור" באל"ף, הלא אם כתבו "כתנות אור" באל"ף הספר תורה פסול?

מבאר האריז"ל בספר הליקוטים (פרשת בראשית) כי טרם שחטא אדם הראשון בעץ הדעת, היה גופו מזוכך מאוד, עד שהאיר באור עליון

בחינת "כתנות אור" כמבואר במדרש (ויק"ר כ, ב): "תפוח עקיבו של אדם הראשון היה מכה לגלגל חמה, קלסתר פניו על אחת כמה וכמה". אולם אחרי שחטא בעץ הדעת, נתגשם גופו ונעשה בבחינת "כתנות עור" (ומקור הדברים בזה"ק פרשת פקודי דף רכט:).

אמנם התנא רבי מאיר זכה בגודל קדושתו על ידי עסק תורתו, לזכך את גופו עד שהפכו שוב לבחינת "כתנות אור", ולזה רמזו חז"ל באומרים: "בתורתו של רבי מאיר מצאו כתוב כתנות אור", שזכה על ידי עסק תורתו לזכך את גופו כמו אדם הראשון קודם החטא.

ממילא כיון שרבי מאיר תיקן את חטאו של אדם הראשון, ממילא הוציא את ארס הנחש מבין שיניו היא האות ח'. ולכן כונה בשם "אחרים" אותיות מאיר ח'.

עוד יש לפרש, על פי דברי הגמרא במסכת נידה (כד:): אחר שמתארת הפלגת גודל גופו וגודל עינו של אבשלום, עד שאבא שאול שקע בעינו: תניא, אבא שאול אומר: קובר מתים הייתי, פעם אחת נפתחה מערה תחת ועמדתי בגלגל עינו של מת עד חוטמי, כשחזרתי לאחורי אמרו עין של אבשלום היתה. ושמא תאמר אבא שאול ננס הוה? אבא שאול ארוך בדורו הוה ורבי טרפון מגיע לכתפו. ורבי טרפון ארוך בדורו הוה ורבי מאיר מגיע לכתפו, רבי מאיר ארוך בדורו הוה, ורבי מגיע לכתפו. רבי ארוך בדורו הוה, ורבי חייא מגיע לכתפו. ורבי חייא ארוך בדורו הוה, ורב מגיע לכתפו. רב ארוך בדורו הוה, ורב יהודה מגיע לכתפו. ורב יהודה ארוך בדורו הוה, ואדא דיילא (שמש דרבנן ואדא שמו, רש"י) מגיע לכתפו. פרשתבינא דפומבדיתא, קאי ליה לאדא דיילא עד פלגיה. ע"כ.

ופירש המהר"ל, שנמנו כאן עשרה אנשים כנגד עשר ספירות, אבשלום הראשון כנגד כתר אבא שאול חכמה רבי טרפון בינה, רבי מאיר חסד, רבי גבורה, רבי חייא תפארת, רב נצח, רב יהודה הוד, אדא דיילא יסוד, פרשתבינא מלכות.

נמצא כי רבי מאיר הוא כנגד מידת החסד, ולכן האות ח' רומזת לחסד.

עוד יש לפרש בדרך אחרת, בילקוט אוהב ישראל (פרשת תולדות) הובא בשם הצדיק מאפטא שפירש, דהנה בדורות הראשונים היו הנשים מחזקות את ידי בעליהן שילכו ללמוד תורה, כדוגמת אשת רבי עקיבא (עי' כתובות סב:) וע"כ נקראו נשים אלו מחזיקות התורה. אולם כעת בעוונותינו, בשביל הבלי העולם הזה, הנשים מבטלות את בעליהן מעסק התורה, וע"כ נשים אלו נקראות מזיקות התורה. וע"י מידה רעה זו, נחשב הדבר שהן כאילו נטלו את האות ח' של מילת "מחזיק" והפכה למילת "מזיק", ואת האות ח' הזו הדביקו לשמן ונהיו "נחשים" ונקראים בשמן הראוי להן "נחשים מזיקות התורה".

וזהו שאמרה רבקה: "קצתי בחיי מפני בנות חת" ר"ל דקצה היא באותן נשים אשר נוטלות את האות ח' של מחזיקי, ונותנות אותה אצלן ונהפכות מנשים לנחשים. ועל כן: "אם לוקח יעקב מבנות חת האלה למה לי חיים".

אף רבי מאיר שזכה כי אשתו החכימה אותו, והראתה לו הדרך הנכונה לנהוג עם בחוטאים, לכן נכנסה בו האות ח' של האשה. וכדברי הגמרא בברכות (דף י.) שרבי מאיר היה מתפלל על שכניו הרשעים שימותו, אמרה לו אשתו ברוריה, טעמך שאתה מתפלל עליהם שימותו הוא משום שכתוב "יתמו חטאים מן הארץ", וכי כתוב "חוטאים", ועוד שהרי בהמשך הפסוק נאמר "ורשעים עוד אינם", וכי אם ימותו החוטאים הרשעים אינם (כלומר, אין משמעות נכונה למילים אלו אם אמרנו כבר שתמו החוטאים), אלא בקש רחמים עליהם שיחזרו בתשובה, ואז רשעים עוד אינם, מפני שיהיו גם הם צדיקים.

עוד יש לפרש, "אחרים" עולה בגימטריא רנ"ט, שהוא שבע פעמים "הבל", הנזכר בפסוק: "הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל". ורבי מאיר אשר ההביל את על ענייני העולם הזה, כונה בשם אחרים, הרמז לשבע פעמים הבל.

"להתענג בתענוגים"

מאגר השיעורים של
הרב איתי בן אהרן שליט"א

חייגו: 0504133783

לשיעורים על תנאים ואמוראים הקש שלוחה 3